

2021 برای تاریخ سیاست بین‌الملل چه برجای گذاشت؟

نسیم برنجی

سال 2021 در حالی پایان یافت که همچنان سایه شوم کووید19 بر سر جهانیان است و این طور که پیداست به این سادگی‌ها خلاصی از آن ممکن نیست و دیگر جزیی از زندگی مردم شده است، اما آنچه که در سال 2021 برای تاریخ سیاست بین‌الملل برجای ماند چه بود؟ 3 تحول عمده یا 3 رویداد مهم در این سال میلادی رخ داد که در تاریخ سیاست بین‌الملل ماندگار خواهد شد؛ نخستین رویداد مهم؛ پیروزی جو بایدن در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در عجیب‌ترین و مفتضح‌ترین انتخابات تاریخ آمریکا بود، دومین رویداد سال 2021 امضای پیمان امنیتی آکوس (AUKUS) میان آمریکا، انگلیس و استرالیا بود که زنگ خطر را برای چین، فرانسه و اتحادیه اروپا به صدا درآورد. و نهایتاً سومین رویداد، خروج آمریکا از افغانستان که برای تمام جهانیان بهت‌آور بود و صحنه‌های حیرت‌انگیزی را برای تاریخ برجای گذاشت.

پیروزی جو بایدن

انتخابات ریاست‌جمهوری سال 2020 آمریکا با اتفاقات عجیب و کم‌نظیری همراه بود؛ گذشته از اینکه دونالد ترامپ به عنوان یک رییس‌جمهور تک‌دوره‌ای از قدرت برکنار شد و تک‌دوره‌ای بودن در این کشور اتفاق خاص و کم‌نظیری است، ما شاهد حوادث حیرت‌آور 6 ژانویه و حمله هواداران ترامپ به کنگره بودیم، در امریکای مدعی دموکراسی چنان ارزش‌های دموکراتیک زیر پای گذاشته شد که گویی فرسنگ‌ها از مدنیت فاصله دارند، رییس‌جمهور بر تقلب در انتخابات پافشاری می‌کند،

نهادهای ناظر بر انتخابات را زیر سوال می‌برد و دقیقا در 6 ژانویه 2021 (17 دې 1399) هواداران ترامپ به ساختمان کنگره هجوم می‌برند و مراسم شمارش آرای الکترا ل ایالت‌ها را که برای تایید رسمی و قانونی پیروزی جو بایدن در جریان بود، برهم می‌زنند؛ 1100 نفر از نیروهای گارد ملی آمریکا به محل اعزام شدند و شهردار واشنگتن دی‌سی ممنوعیت رفت و آمد اعلام کرد؛ همه این اتفاقات واقعیت نزول و مرگ تدریجی دموکراسی را نمایان می‌کرد و از این جهت در تاریخ ماندگار خواهد شد.

اما در مورد مهم‌ترین موارد گسست و تداوم سیاست‌های ترامپ در دولت جدید، باید به تداوم سیاست خارجی مهار چین اشاره کنیم که در هر دو دولت مورد توجه بود و همچنین گسست سیاست‌ها در مورد ایران را شاهد هستیم که در واقع شکست فشار حداکثری علیه ایران را پذیرفتند و در دولت جدید سعی دارند که با ابزار دیپلماسی و مذاکره منافع خود را پیگیری کنند. در سیاست داخلی نیز مهم‌ترین دستورکارهای دولت جدید پیگیری يك New Deal جدید است که بتوانند بر بحران مالی اخیر غلبه کنند و همچنین جو بایدن سعی داشته است مشروعیت از دست رفته نهادهای دموکراتیک و انتخاباتی را نیز بازگرداند.

پیمان امنیتی آکوس (AUKUS)

15 سپتامبر 2021 بود که رهبران انگلیس، فرانسه و آمریکا در يك کنفرانس خبری از امضای يك پیمان امنیتی سه‌جانبه موسوم به AUKUS خبر دادند. نکته مهم آکوس آن بود که بر اساس این پیمان استرالیا نه تنها می‌تواند زیردریایی اتمی داشته‌باشد بلکه حتی کمک‌های انگلیس و آمریکا را نیز در تولید این زیردریایی‌ها خواهد داشت. این پیمان واکنش‌های زیادی را در پی داشت که مهم‌ترین آنها واکنش و موضع انتقادی فرانسه، چین و اتحادیه اروپا بود؛ این پیمان امنیتی، خنجر از پشتی به فرانسه تعریف شد و فرانسه را به شدت غافلگیر کرد تا جایی که حتی قرارداد فروش 12 زیردریایی متعارف از سوی فرانسه به استرالیا منتفی شد. آمریکا و انگلیس قراردادی برای تحویل زیردریایی‌های اتمی به استرالیا را امضا کردند و عملا فرانسه را از بازی کنار گذاشتند، احتمالا به این دلیل که ایالات متحده فکر می‌کند، فرانسه زیادی به چین نزدیک شده است. از سوی دیگر چین نیز این پیمان را تهدیدی علیه خود و آن را عامل بی‌ثباتی در منطقه جنوب شرقی آسیا و اقیانوس آرام تفسیر کرده است و این پیمان را اقدامی در فضای جنگ سرد برآورد نمود، پیمان AUKUS از نظر چینی‌ها همچنین مسابقه تسلیحاتی دیگری است که در حقیقت ضربه به تمام تلاش‌ها و همکاری‌ها در جهت کنترل تسلیحات اتمی است. موضع اتحادیه اروپا نسبت به پیمان آکوس نیز حائز اهمیت است، پس از خروج

بریتانیا از اتحادیه و سپس پیوستن آن به پیمان نظامی آکوس، که در واقع یک بلوک انگلیسی زبان امنیتی است، رقیب تازه‌ای برای اتحادیه اروپا محسوب می‌شود. از آنجا که اساساً اتحادیه اروپا رویکردی اقتصادی دارد، در بحث مسائل امنیتی و نظامی در برابر چنین پیمان‌هایی احساس خطر و ضعف می‌کند. بنابراین امضای پیمان امنیتی آکوس یکی از مهم‌ترین رویدادهای سال 2021 بود که در تاریخ، ثبت شد و پیامدها و نتایج این پیمان می‌تواند برای سیاست بین‌الملل در آینده ماندگار و سرنوشت‌ساز باشد.

خروج آمریکا از افغانستان

در امتداد قرارداد آکوس، خروج آمریکا از افغانستان نشان از عزم جدی آمریکا در مهار چین دارد. آمریکا به سرعت در حال رهاسازی دلمشغولی‌هایش در سایر مناطق و چرخش رویکرد به آسیای شرقی و متمرکز شدن به چین است. اما خروج یک‌باره و مفتضحانه آمریکا از افغانستان چنان آشوب و وحشت‌انگیزی برای افغانستان به همراه آورد که چشم تمام جهانیان مبهوت به افغانستان دوخته شد. مساله خروج از افغانستان در دولت ترامپ نیز مطرح بود اما نوع خروج آمریکا از افغانستان در دولت بایدن، مورد انتقاد دوست و دشمن آمریکا قرار گرفت حتی در داخل آمریکا بسیاری از دموکرات‌ها نیز منتقد شدند و این مساله به نقطه عطفی در تغییر سیاست‌های خارجی متحدان آمریکا مبدل شد بسیاری از متحدان آمریکا در روابط خود با ایالات متحده تجدید نظر کردند و حتی گرایش و تمایل بیشتر خود را به روابط نزدیک‌تر با ایران نشان دادند. اما به هر حال صحنه‌های دردناکی از افغان‌ها که به دور C-17های آمریکایی در کابل جمع شده بودند، جهان را تحت تاثیر قرار داد و تصاویر و ویدیوهای را برجای گذاشت که تا همیشه برای آمریکا مایه « ننگ و شرمساری» خواهد بود.

دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه تهران